

27 בפברואר, 2017

לכבוד
רו"ח יבגני אוסטרובסקי
רו"ח יקי גולד
מחלקת תאגידים
רשות ניירות ערך
באמצעות המגנ"א (לא פומבי)

הנדון: הבהרות נוספות לעניין פניה בקדמית בעניין דחיית יישום תקן דיווח כספי בינלאומי מספר 9 בדבר

מכשירים פיננסיים בדוחות הכספיים של חברת הפניקס אחזקות בע"מ

סימוכין: מכתבנו מיום 26 בינואר, 2017; שאלות שנשלחו על ידי סגל הרשות ביום 9 בפברואר, 2017:

בהמשך למכתבנו בסימוכין ולשאלות ההמשך שנשלחו על ידי סגל (להלן: "שאלות הסגל"), להלן התייחסותנו לנקודות שעל ידכם:

1. משמעות המונח: "חוזה השקעה" לצורך יישום המבחן הכמותי

במסגרת שאלות הסגל הועלו על ידכם מספר שאלות לגבי המונח "חוזה השקעה":

"למיטב הבנתכם, מהו סוג המכשיר הטיפוסי אליו התכוון ה-IASB במונח זה;

- האם תעודת סל עונה לקריטריון זה ומדוע;

- האם ישנן דוגמאות לעניין זה מהעולם והאם חברות ביטוח מנפיקות מוצרים כאלה באופן סדיר;

- מהם סוגי המכשירים האמורים שהוזכרו בדיונים הרלוונטיים לתיקון והאם תעודת סל עונה בקנה אחד עם האמור"

להלן התייחסות החברה לשאלות השונות שהועלו:

ראשית נציין כי תקני הדיווח הכספיים הבינלאומיים לרבות תקן דיווח כספי בינלאומי 4 חוזי ביטוח (להלן:

"IFRS 4") אינם כוללים הגדרה מפורשת למונח "חוזה השקעה".

על מנת לבאר את המונח נפנה לספרות המקצועית של EY, בה מצוין כי:

"Contracts that fail to meet the definition of an insurance contract are within the scope of IAS 39 or IFRS 9 if they meet the definition of a financial instrument (unless they contain a DPF)."¹

¹ EY Global Accounting & Auditing Information Tool, Chapter 55 "Insurance Contracts", 2. "The Objectives and Scope of IFRS 4", 2.2.2 "Transactions within the scope of IFRS 4".

This will be the case even if such contracts are regulated as insurance contracts under local legislation. These contracts are commonly referred to as 'investment contracts'".

נוסף על האמור, ניתן ללמוד מתוך הדוח לדוגמא של EY בעבור חברות ביטוח, כי :

²"Investment contracts are those contracts that transfer significant financial risk, but not significant insurance risk. Financial risk is the risk of a possible future change in one or more of a specified interest rate, financial instrument price, commodity price, foreign exchange rate, index of price or rates, credit rating or credit index or other variable, provided in the case of a non-financial variable that the variable is not specific to a party to the contract."

מקורות נוספים המסייעים לנו בביאור המונח "חוזה השקעה" מובאים מהדוחות הכספיים של חברות הביטוח בעולם לשנת 2015, ביניהן :

"AVIVA Plc", מבריטניה :

"Investment contracts are those that do not transfer significant insurance risk from the contract holder to the issuer, and are therefore treated as financial instruments under IFRS."

למעשה לאור האמור לעיל ניתן לראות כי "חוזה השקעה" מהווה סוג של "קבוצה שאריתית", קרי מדובר באותם חוזים אשר אינם מעבירים סיכון ביטוחי משמעותי מהלקוח למנפיק התעודה.

כאן המקום לציין כי כפי שניתן לראות להלן, חברות הביטוח בישראל כמו גם חברות ביטוח בעולם מנפיקות סוגי מכשירים שונים אשר יש להם מאפיינים דומים לאלו של תעודות הסל, כאשר אותם המכשירים מסווגים בדוחות הכספיים של חברות הביטוח כחוזי השקעה.

כך לדוגמה, בישראל חברות הביטוח מציעות פוליסות חיסכון פיננסי, ביניהן: "אקסלנס אינווסט" של הפניקס, "מגוון" של הראל, "קשת" של מגדל. פוליסת החיסכון מאפשרת ללקוח לבחור אחד מבין מספר מסלולי השקעה מוגדרים מראש בהתאם לצרכיו ובהתאם לרמת הסיכון הרצויה. המסלולים הנפוצים אותם מציעות חברות הביטוח הינם: מסלול שקלי, מסלול צמוד מדד, מסלול אג"חי ועוד. כל מסלול כאמור מהווה תיק השקעות בעל פרופיל סיכון מסוים המתבטא בחשיפה למניות בשיעור קבוע. תיק השקעות מנוהל על ידי מנהל השקעות מטעם חברת הביטוח.

פוליסות החיסכון הפיננסי אינן מוגבלות בזמן, ניתן להשקיע לטווח קצר, בינוני או ארוך. כמו כן החוסך רשאי להפסיק את התוכנית בכל עת ולמשוך את הכספים בכל עת, באופן חלקי או מלא וזאת ללא קנסות, ללא עמלת מכירה וללא דמי שבירה.

להלן יובא ציטוט מתוך הדוחות הכספיים של הפניקס אחזקות לשנת 2015 :

² EY "Illustrative consolidated financial statements for the year ended 31 December 2016", Page 23.

- אקסלנס אינווסט - פוליסת חיסכון, ללא מרכיב ביטוחי, ולכן אינה נכללת במחזור הפרמיות בדוחות הכספיים. ההשקעות מנוהלות על ידי אקסלנס השקעות בע"מ ומחולקות לסלי השקעות המנוהלים בשיטת ניהול תיקים, קרי מנהל התיק קובע את תמהיל ההחזקות במוצרים הפיננסיים השונים על פי ההגדרות בכל אחד מסלי ההשקעות אותם בחר המבוטח. מוצרי אקסלנס אינווסט מאפשרים ללקוחות להנות משירותיהם של מנהלי תיקים גם לגבי סכומים נמוכים מאלו הנדרשים בדרך כלל לצורך קבלת שירותים ממנהלי תיקים.

להלן ציטוט מתוך הדוחות הכספיים של קבוצת הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ (להלן: **"הראלי"**) לשנת 2015:

סוג הפוליסה	תיאור המוצר	מרכיבי הפרמיה	אג"ח מיועדות	דמי ניהול
ג. פוליסות הכוללות חיסכון בלבד				
חוזי השקעה ("פוליסות מגוון")	פוליסות לחיסכון טהור, המוצעות במספר מסלולי השקעה (מסלול כללי, מסלול מנייתי, מסלול שקלי וכיוצ"ב). ניתן לבצע הפקדה באופן שוטף ו/או חד פעמי. פוליסות אלו משווקות הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.	הפוליסות כוללות מרכיב חיסכון בלבד.	אין.	עד 2% לשנה מהצבירה בפרט. בפוליסות המוכרות כקופות גמל - בדומה לדמי הניהול הנגבים בפוליסות הכוללות מסלולי השקעה (ראה סעיף א.3. בטבלה זו לעיל).

בתאם להלן ניתן לראות כי הראל מציעה פוליסות למטרת חיסכון (פוליסות ביטוח הכוללות מרכיב חסכון בלבד) ומגדירה אותן כחוזי השקעה.

כמו כן, חברות ביטוח באירופה מציעות פוליסות חיסכון תחת השם הכולל "חוזי השקעה ללא מאפיין השתתפות לפי שיקול דעת (DPF)". ולראיה, חברת הביטוח "Zurich Insurance Group" מנפיקה חוזי השקעה אשר לא מעבירים מרכיב סיכון ביטוחי שהוא משמעותי. חוזי ההשקעה מוחזקים כתיקי פורטפוליו אשר מטרתם היא לעקוב אחר יעדי השקעה ספציפיים כפי שהתבקש על ידי הלקוח, קרי מדובר במכשיר שבמהות זהה לפוליסת חיסכון. תיקי הפורטפוליו בנויים בצורה כזו שתענה על דרישות הלקוח לאפיקי ההשקעה השונים. עוד נציין כפי שניתן לראות להלן שאותם חוזי השקעה נמדדים בדוחות הכספיים לפי שווי הוגן.

להלן ציטוט מתוך הדוחות הכספיים של חברת הביטוח "Zurich Insurance Group"³ לשנת 2015:

"Unit-linked investment contracts represent portfolios maintained to meet the specific investment objectives of policyholders who bear the credit, market and liquidity risks related to the investments. The liabilities are carried at fair value, which is determined by reference to the underlying financial assets. Changes in fair value are recorded in income. The related assets for unit-linked investment contracts are designated at fair value through profit or loss in order to reduce measurement inconsistencies."

³ Zurich Insurance Group – Consolidated financial statements 2015, Annual results 2015. Page 18.

חברת הביטוח "AEGON N.V" מהולנד מגדירה חוזי השקעה בדוחותיה הכספיים לשנת 2015, כדלקמן:
"Investment contracts are investment products that offer index-linked returns and generate fee income from the performance of the investments."⁴

נראה כי מדובר בסוג נוסף של חוזה השקעה.

בנוסף, בשנים האחרונות מבטחים (בעיקר בבריטניה ומדינות אחרות באירופה) מציעים ללקוחותיהם יותר ויותר מוצרי אינדקס מסוג **Unitized Insurance Funds** ו**Unit Linked Insurance Fund** החולקים מאפיינים כלכליים דומים לתעודות סל.

עוד נציין כי בהתאם לדיונים⁵ שהתקיימו ב-IASB נדונה הסוגיה אילו התחייבויות יילקחו במונה בעת בחינת הקריטריון האם פעילויות הישות הן באופן ניכר פעילויות הקשורות לביטוח.

מגיבים רבים פנו ל-IASB בבקשה למתן דוגמאות להתחייבויות אשר צריכות להילקח בחשבון, קרי התחייבויות אשר לא ישפיעו על עמידתה או אי עמידתה של החברה בקריטריון כאמור. בנוסף נדון העניין סביב חוזי השקעה אשר אינם מעבירים מרכיב סיכון ביטוחי שהוא משמעותי. המגיבים טענו כי חוזי השקעה כאמור צריכים להיחשב כחלק מהפעילות הביטוחית של החברה, קרי יש לכלול את חוזי ההשקעה כאמור בעת בחינת הקריטריון, וזאת מהסיבות הבאות:

1. חלק מחוזי ההשקעה נמכרים ביחד עם מוצר הכולל מרכיב בעל סיכון ביטוחי משמעותי \ בראי המאוחד חוזי ההשקעה נמכרים לצד חוזים אחרים בקבוצה המכילים מרכיב סיכון ביטוחי שהוא משמעותי.

2. בחלק מתחומי השיפוט, חוזי השקעה כאמור מפקחים כחוזי ביטוח על אף שהם אינם כוללים מרכיב סיכון ביטוחי שהוא משמעותי, ולכן הם אינם עונים להגדרה של "חוזה ביטוח" בהתאם ל-IFRS 4.

3. הכללת חוזי השקעה כאמור בבחינת הקריטריון תשפיע לטובה על האפשרות לביצוע השוואה בין חברות ביטוח שונות.

עוד נידון ב-IASB כי לצורך פישוט הזיהוי של אותם חוזי השקעה שיש לקחת בבחינת הקריטריון, חברה לא תיקח בחשבון את הבאים:

התחייבויות פיננסיות הקשורות לפעילות בנקאית כגון פיקדונות וכן התחייבויות הקשורות לפעילות הייצור כגון התחייבות בגין זכאים. **עם זאת ה-IASB טוען כי מאחר ואין בשום מקום בתקני הדיווח הבינלאומיים הגדרה ספציפית לחוזה השקעה המונפקים על ידי מבטחים וכן לא קיים מקום היכול לסייע להבין את מהות חוזי ההשקעה כאמור, הרי שהדרך הפרקטית לקביעה מה עונה לחוזה השקעה יהיה אותם חוזי השקעה אשר נמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד וזאת משום שמרבית ההתחייבויות הפיננסיות שאינן קשורות לפעילות הביטוחית נמדדות בעלות מופחתת.**

⁴ דוחות כספיים לשנת 2015 של חברת הביטוח AEGON N.V, עמוד 52

⁵ IASB Agenda ref 14C paragraphs 18(c), 37-38. (April 2016)

להלן ציטוט של הקטע הרלוונטי מתוך דיוני ה-IASB אשר מסביר את האמור לעיל בדבר היעדר הגדרה של "חוזה השקעה" בתקני ה-IFRS:

⁶"However, the staff notes that IFRS Standards do not have guidance related to specifically identifying investment contracts issued by insurers. Therefore, the staff thinks that a simple and practical way to identify such investment contracts is to include in the numerator of the predominance ratio only those investment contracts that are measured at FVPL. This is because most non-derivative financial liabilities that are associated with activities unrelated to insurance are generally measured at amortized cost. Accordingly, this approach, while simplistic, will assist in including the appropriate investment contracts in the numerator (and exclude financial liabilities unrelated to insurance activities)."

לאור כל האמור לעיל, ועל אף שאין מדובר במוצר הכולל מרכיב בעל סיכון ביטוחי משמעותי, החברה סבורה כי, בדומה למוצרי השקעה אחרים המונפקים על ידי חברות ביטוח, תעודות הסל עומדות בהגדרת "חוזה השקעה" לצורך ביצוע 'המבחן הכמותי' כהגדרתו בסעיף 20ד' לתיקון ל-IFRS 4. זאת, בין היתר, [\[A1\]DB2](#) מאחר ומדובר במכשיר פיננסי אשר חושף את החברה לסיכון פיננסי, קרי הסיכון במדד הרלוונטי אליה תעודת הסל צמודה ומאחר וכאמור לעיל, ניתן לראות גם מדברי ההסבר לתיקון וגם מהדיונים שהיו בקשר עם ההצעה לתיקון כי "חוזה השקעה" מהווה סוג של "קבוצה שאריתית". כמו כן, וכפי שצוין לעיל, הדוגמאות שנמצאו בארץ ובעולם לגבי מכשירים המסווגים כ"חוזי השקעה" בדוחות הכספיים של חברות הביטוח, כוללות מאפיינים דומים לאלו של תעודות סל ועל כן מאששים את עמדת החברה שבהחלט ניתן לומר שתעודות סל הינה חוזה השקעה אותו יש להביא בחשבון לצורך 'המבחן הכמותי'.

2. בחינה מחדש האם פעילויות הישות הן באופן ניכר פעילויות הקשורות לביטוח

במסגרת שאלות הסגל התבקשנו להבהיר האם החברה רשאית לבצע בחינה מחדש (reassessment) בתרחיש בו תעודות הסל יצאו מאיחוד. ההבהרה נדרשה על ידכם לאור קיומו של תנאי (א) לעיל, אשר דורש כי שינוי בפעילות הישות צריך להיקבע על ידי ההנהלה הבכירה של הישות.

להלן תובא התייחסותנו לשאלה מדוע "הפסקת איחוד" תעודות הסל מהווה 'טריגר' לביצוע בחינה מחדש (reassessment) של יישום גישת הדחייה:

בהתאם לסעיף 20 ז'(ב) לתיקון, ישויות אשר לא עמדו בקריטריונים⁷ לצורך יישום גישת הדחייה במועד הבחינה הראשוני, קרי, בתאריך 31 בדצמבר, 2015, יהיו רשאיות לבחון מחדש באם פעילויות הישות הן באופן ניכר פעילויות הקשורות לביטוח, אם ורק אם, היה שינוי בפעילות הישות. בחינה מחדש כאמור

⁶ IASB Agenda ref 14C paragraphs 38. (April 2016)

⁷ הקריטריונים שהוגדרו בתיקון הינם: (א) הישות לא יישמה קודם לכן גרסה כלשהי של IFRS 9, וכן, (ב) פעילויות הישות הן באופן ניכר פעילויות הקשורות לביטוח.

תבוצע עד מועד הדיווח השנתי האחרון שקדם ליום 31 בדצמבר, 2018, קרי, בעבור חברות ביטוח בישראל המועד האחרון לצורך ביצוע הבחינה כאמור הינו 31 בדצמבר, 2017. נחזור ונדגיש כי האפשרות לביצוע בחינה מחדש כאמור קיימת אם ורק אם היה שינוי בפעילות הישות. קרי, אירוע מהותי המביא לשינוי בהיקף הפעילות או שינוי המתרחש רק כאשר ישות מתחילה או מסיימת פעילות שהינה משמעותית לפעילות הישות.

נציין כי הרציונאל העומד מאחורי הדרישה להוכחת קיומו של שינוי בפעילויות הישות נובע מהחשש שחברות אשר לא "חוו" שינוי בפעילותן יבצעו בחינה מחדש וכתוצאה מכך יישמו את התיקון ולו רק מכוח גידול בשיעור הערך בספרים של ההתחייבויות הקשורות לביטוח ביחס לסך הערך בספרים של כלל ההתחייבויות אשר נובע משינוי בנפח הפעילויות הביטוחיות כתוצאה מחלוף הזמן גרידא.

אישוש לעמדה זו ניתן למצוא בספרות המקצועית של EY וכן מתוך דברי ההסבר לתיקון, כאמור להלן:
"A reassessment of the predominance criteria is triggered by a change in activities not a change in the predominance ratio. **Therefore**, an entity whose predominance ratio, say, fell below 80% at the end of a subsequent reporting period (or rose above 80% in a subsequent reporting period) would not reassess its ability to use the temporary exemption **unless** this was accompanied by a change in its activities. The IASB considered that a change **merely** in the level of an entity's insurance liabilities relative to its total liabilities **over time** would **not** trigger a reassessment because such a change, in the absence of other events, would be unlikely to indicate a change in the entity's activities. [IFRS 4.BC265]".

בנוסף על האמור, סעיף 20ח' לתיקון קובע כי שינוי בפעילות הישות הינו שינוי אשר עומד בכל שלושת הקריטריונים הבאים: (א) נקבע על ידי ההנהלה הבכירה של הישות כתוצאה משינויים חיצוניים או פנימיים; (ב) מהותי לפעילות של הישות; וכן, (ג) ניתן להוכחה לצדדים חיצוניים.

נראה כי חרף הדרישה לעמוד בכל שלושת הקריטריונים דלעיל לצורך הקביעה כי אכן היה שינוי בפעילויות הישות, הרי שהרציונל העומד מאחורי הבחינה, כפי שהוסבר קודם לכן, יתקיים עם כניסתו לתוקף של תיקון 24 לחוק השקעות משותפות בנאמנות, שכן החברה תחדל "לאחד" (בעקיפין) את תעודות הסל לאור המעבר ל"משטר" של קרנות סל. וזאת על אף שלכאורה השינוי בפעילות הישות לא נעשה באופן וולונטרי על ידי ההנהלה הבכירה, אלא 'נכפה עליה' בעקבות השינוי הרגולטורי המתואר לעיל. החברה סבורה כי מדובר במקרה קלאסי של שינוי בפעילות הישות אשר עולה בקנה אחד עם הרציונאל שנקבע בדרישות התיקון לביצוע בחינה מחדש וזאת גם אם טכנית החלטת ההנהלה הבכירה לעבור למשטר 'קרנות הסל' נבעה מהחלטה רגולטורית שלמעשה אילצה אותה לבצע את אחד מהשניים הבאים; לפרוע את תעודות הסל או ל'הפסיק לאחד' את תעודות הסל ולהפוך למעשה למנהל של קרנות

⁸ EY Global Accounting & Auditing Information Tool, Chapter 55 "Insurance Contracts", paragraph 11 Applying IFRS 9 – Financial Instruments – With IFRS 4 – Insurance Contracts "

סל. חשוב לציין כי ללא ספק מנקודת מבט של הנהלת אקסלנס ושל החברה עצמה השינוי כאמור הינו מהותי לאופי פעילותה של החברה ובוודאי נגרם כתוצאה משינוי חיצוני שנבע, כאמור לעיל, משינוי רגולטורי.

3. ההשפעה הפוטנציאלית של יישום IFRS 9 עובר ליישום IFRS 17

במסגרת שאלות הסגל הועלו על ידכם מספר שאלות לגבי יישום IFRS 9, ביניהן:

- הסבר כללי לגבי סוגי המכשירים אשר סביר שיושפעו על ידי IFRS 9, היקפם במאזן והקשיים הכרוכים ביישום.
- הסבר לגבי מהותיות ההשפעה הפוטנציאלית של IFRS 9 בכל הנוגע לסיווג או לגבי ירידת ערך.
- הסבר האם שינויי הסיווג יכולים, פוטנציאלית, ליצור "mismatch" והאם טיעון זה רלוונטי לגבי החברה.
- אם ה-"mismatch" מהווה נימוק לכך שהחברה רואה בעיתיות ביישום של IFRS 9, הסבר האם ניתן להתגבר עליו באמצעות "shadow accounting" או "overlay approach".
- האם הבעייתיות תיפתר עקב הדחיה או שהיא רק תידחה. מהו היתרון בישום מאוחר.

להלן תובא התייחסות החברה לבעייתיות של היא רואה באי יישום גישת הדחייה ובפרט ביישום הוראות IFRS 9 עובר ליישום IFRS 17:

א. סיווג ומדידה של נכסים פיננסיים בהתאם ל-IFRS 9

בהתאם ל-IFRS 9 נכסים פיננסיים יסווגו לאחת מארבעת הקבוצות הבאות:

1. מכשירי חוב בעלות מופחתת.
2. מכשירי חוב בשווי הוגן דרך רווח כולל אחר כאשר קרן ההון מסווגת לרווח או הפסד בעת גריעה.
3. מכשירי חוב, נגזרים ומכשירים הוניים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד.
4. מכשירים הוניים שיועדו לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח כולל אחר.

כאן המקום לציין כי קטגוריות המדידה ב-IFRS 9 אומנם אינן שונות באופן מהותי מקטגוריות המדידה ב-IAS 39 אך אופן קביעת הסיווג של הנכס הפיננסי לקטגוריה המתאימה הינה שונה בתכלית. למעט במקרים בהם בחרה החברה לייעד את הנכס הפיננסי לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח או הפסד על מנת לבטל או להקטין משמעותית "חוסר הקבלה חשבונאית" הסיווג יקבע על בסיס המודל העסקי של הישות לניהול הנכסים הפיננסיים וכן מאפייני תזרים המזומנים החוזי של הנכס הפיננסי (להלן: "מבחן הקרן והריבית").

חשוב לציין כי מבחן הקרן והריבית נעשה ברמת המכשיר הבודד (ללא הפרדת נגזרים משובצים) ומטרתו היא לבחון האם הנכס הפיננסי הינו 'מכשיר חוב פשוט' אשר מקנה לחברה זכות לתשלומי קרן וריבית בלבד. לעניין זה ריבית כוללת פיצוי בגין ערך הזמן של הכסף, סיכון האשראי, סיכון נזילות וכיו"ב. נכס פיננסי אשר לא עומד במבחן הקרן והריבית בלבד יסווג לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח או הפסד ללא תלות במודל העסקי של החברה לניהול הנכסים הפיננסיים.

במידה והנכס הפיננסי עבר את מבחן הקרן והריבית בלבד הסיווג שלו יקבע בהתאם למודל העסקי תחתיו הוא מנוהל. הערכת המודל העסקי נעשית ברמת קבוצת נכסים שמנוהלת יחד ולא תלויה בכוונת החברה לגבי מכשיר בודד.

להלן ההשפעות האפשריות של IFRS 9 על סיווג ומדידת הנכסים הפיננסיים של החברה:

תיק המשתתף ברווחים

כיום תיק זה מיועד לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח או הפסד על מנת למנוע חוסר הקבלה חשבונאית אל מול מדידת ההתחייבויות לעמיתים. כמו כן, ניהול התיק מתבצע לפי שווי הוגן וביצועי התיק נמדדים לפי שווי הוגן בהתאם לאסטרטגית ניהול סיכונים מתועדת, והמידע לגבי המכשירים הפיננסיים מדווח לוועדת ההשקעות על בסיס שווי הוגן. סיווג זה לא צפוי להשתנות תחת IFRS 9 שהרי גם IFRS 9 מאפשר לייעד נכסים פיננסיים לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח או הפסד במידה וייעוד זה מבטל או מקטין באופן משמעותי "חוסר הקבלה חשבונאית".

תיק הנוסטרו

תיק הנוסטרו של החברה כולל השקעות מגוונות בנגזרים, מכשירים הוניים ומכשירי חוב. התיק מהווה כ-20% מסך מאזן החברה במאוחד ולאחר המעבר למשטר קרנות הסל צפוי להוות בין 25%-30% [DB3] ממאזן החברה במאוחד. בניגוד לתיק המשתתף, תיק הנוסטרו לא מיועד לשווי הוגן דרך רווח או הפסד ולכן יהיה על החברה לבחון את ההשפעה האפשרית של עקרונות הסיווג ומדידה של IFRS 9. להלן הסבר להשפעה האפשרית של התקן:

השקעה במכשירים הוניים - כיום החלק הארי של השקעות החברה במניות מסווגות כנכסים פיננסיים זמינים למכירה בהתאם להוראות IAS 39 כיוון שהן לא מוחזקות למסחר. על פי IFRS 9 השקעות במכשירים הוניים לא עומדות במבחן הקרן והריבית ולכן מסווגות לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח או הפסד אלא אם הן לא מוחזקות למסחר והחברה בחרה לסווג אותן לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח כולל אחר ללא סיווג מחדש של קרן ההון. אנו מצפים כי מרבית המוחלט של המכשירים הוניים (אם לא כולם) יסווגו תחת IFRS 9 לקבוצת שווי הוגן דרך רווח או הפסד.

השקעה במכשירי חוב - בהתאם ל-IFRS 9 הסיווג של מכשירי החוב יקבע בהתאם למבחן הקרן והריבית ובהתאם למודל העסקי תחתיו הישות מנהלת את הנכסים הפיננסיים. כאן המקום לציין כי כיום, הסיווג של מכשירי החוב בחברות הביטוח בכלל ובחברה בפרט מתבסס בעיקר על מאפיין הסחירות שלהם (קרי האם מדובר במכשיר סחיר או לא סחיר) וכן בהתאם לכוונת החברה לגבי המכשיר הבודד. במידה ומכשיר החוב הינו לא סחיר הוא מסווג בקבוצת הלוואות וחייבים ואם הוא סחיר הוא מסווג כנכס פיננסי זמין למכירה אלא אם הוא מוחזק למסחר או מוחזק לפדיון. לעומת זאת, מאפיין הסחירות של מכשירי החוב לא יהיה רלוונטי לעניין סיווגם לקבוצת בהתאם להוראות IFRS 9. כמו כן, כוונת החברה לגבי המכשיר הבודד אינה רלוונטית לעניין סיווגו, הערכה זו צריכה להיעשות ברמת קבוצת נכסים המנוהלת יחד. בנוסף לאמור, נציין, כי בניגוד למצב תחת IAS 39, IFRS 9 לא מאפשר לייעד מכשירי חוב סחיר שהינו חלק מתיק מוחזק לפדיון לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח כולל אחר. נציין כי קיימת שאלה לעניין רמת הקיבוץ של הנכסים הפיננסיים לצורך הערכת המודל העסקי כאשר לתשובה לשאלה זו ישנה

משמעות חשובה מאוד לקביעת הסיווג. לשם המחשה, במידה והחברה הייתה קובעת שיש לבצע את הערכת המודל העסקי לגבי תיק הנוסטרו בכללותו סביר להניח שהמסקנה המתקבלת הייתה שכל הנכסים הפיננסיים אשר עומדים במבחן הקרן והריבית יסווגו לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח כולל אחר. לעומת זאת, אם החברה תקבע שיש להעריך את המודל העסקי ברמת קיבוץ נמוכה יותר ייתכן וחלק מהנכסים הפיננסיים שעומדים במבחן הקרן והריבית יסווגו לקבוצת העלות המופחתת או לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח או הפסד. כאן המקום לציין כי שאלת 'רמת הקיבוץ' לצורך מבחן המודל העסקי הינה שאלה מורכבת ביותר ויתכן ויהיו לה מספר תשובות נכונות. בהיעדר ניסיון שנצבר בארץ ובעולם לאמור, ובפרט לאור העובדה שכפי שצינו במכתבינו בסימוכין נראה כי חברות ביטוח רבות בארץ ובעולם יאמצו את גישת הדחייה, הרי שיתכן שעד שהחברה תידרש ליישום את IFRS 9 (במידה ולא תתקבל עמדתה לגבי דחיית יישום התקן) לא ייצבר מספיק ידע וניסיון כך שעת שכל שאר חברות הביטוח בארץ ובעולם יאמצו את IFRS 9 (בשנת 2021 ככל הנראה) התשובה לגבי 'רמת הקיבוץ' הנאותה תהיה שונה ביחס לזה שתבחר החברה.

כמו כן, להלן מספר דוגמאות להשפעה של יישום מבחן הקרן והריבית על הסיווג של נכסים פיננסיים שתחת IAS 39 נמדדים בעלות מופחתת ואילו תחת IFRS 9 נראה כי ימדדו בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:

1. הלוואות למימון פרויקטים אשר נושאות ריבית שנגזרת מהרווח בפרויקט.
2. הלוואות בעלים לחברות כלולות ו/או חברות נכס אשר יוחזרו רק במידה והנכס יפיק תזרים מספק.
3. השקעה באג"ח Coco אשר כולל מאפיין המרה למניות בעת משבר של הבנק המנפיק.

כאן המקום לציין כי ככל שיותר נכסים יכשלו במבחן הקרן והריבית וכתוצאה מכך ימדדו בשווי הוגן דרך רווח או הפסד תגדל חוסר ההקבלה החשבונאית ברווח או הפסד שכן ההתחייבויות הביטוחיות אינן משקפות היוון בשיעורי ריבית שוק שוטפים. לעומת זאת מדידת ההתחייבויות הביטוחיות תחת IFRS 17 תשקף היוון בשיעורי ריבית שוק שוטפים. עם זאת, למען הגילוי הנאות, החברה הינה אדישה באופן יחסי לחוסר הקבלה זו שכן תוצאותיה נבחנות הן על ידי אנשי המפתח בהנהלה והן על ידי האנליסטים על בסיס רווח כולל.

ב. מודל הפסדי אשראי חזויים (ECL)

כללי ירידת הערך של IFRS 9 מבוססים על מודל הפסדי האשראי החזויים אשר יחליף את מודל הפסדי האשראי שהתהוו ב-IAS 39. למותר לציין כי מודל הפסדי האשראי החזויים יגרום להכרה בהפסדי אשראי מוקדם יותר מאשר מודל הפסדי האשראי שהתהוו תחת IAS 39 ובמקרים מסוימים יחול על מכשירים שעד עתה בכלל לא יושם לגביהם מודל ירידות ערך (לדוגמה ערבויות פיננסיות מסוימות). מודל הפסדי האשראי החזויים יחול על כל הנכסים הפיננסיים שנמדדים בעלות מופחתת או שווי הוגן דרך רווח כולל אחר, חייבים בגין חכירה, נכסים בגין חוזה שבתחולת תקן דיווח כספי בינלאומי 15 וכן מחויבויות למתן הלוואות וערבויות פיננסיות שלא נמדדות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד.

להלן תיאור "על קצה המזלג" של הגישה הכללית בתקן להכרה בהפסדי אשראי חזויים:

תחת הגישה הכללית ישנם שני בסיסי מדידה להכרה בהפסדי האשראי החזויים :

1. הפסדי אשראי חזויים בתקופת 12 חודש- חל על כל הנכסים הפיננסיים כל עוד לא הייתה עליה משמעותית בסיכון האשראי.

2. הפסדי אשראי חזויים לאורך כל חיי המכשיר- חל על נכסים פיננסיים אשר סיכון האשראי הנובע מהם עלה משמעותית ממועד ההכרה לראשונה

הפסדי האשראי החזויים הם אומדן להפסדי האשראי לאורך חיי הנכס הפיננסי. מדידת הפסדי האשראי החזויים תשקף :

א. סכום בלתי מוטה ומשוקלל הסתברות שנקבע על ידי הערכת טווח של תוצאות אפשריות

ב. ערך הזמן של הכסף

ג. מידע סביר וניתן לביסוס שניתן להשגה ללא עלות או מאמץ מופרזים בקשר לאירועי עבר, תנאים נוכחיים ותחזיות של תנאים כלכליים עתידיים.

להלן פירוט של השלכות מודל הפסדי האשראי החזויים והקשיים ביישומם :

תחולה- תחולת מודל ירידת הערך של IFRS 9 רחבה הרבה יותר מזו של IAS 39 שכן הוא חל על מכשירי חוב הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח כולל אחר, מחויבויות למתן הלוואה וערבויות פיננסיות.

מדידה-

- החל ממועד ההכרה לראשונה בנכס הפיננסי, ועוד בטרם התרחש איזשהו שינוי בסיכון האשראי, תידרש החברה להכיר בהפסדי אשראי חזויים לתקופת 12 חודש. דרישה זו תגרום לחברה להכיר בהפסדי אשראי הרבה לפני מועד ההכרה בירידת ערך לפי מודל הפסדי האשראי שהתהוו תחת IAS 39. בנוסף, ההפרשה לירידת ערך של נכסים פיננסיים שסיכון האשראי הנובע מהם עלה משמעותית מאז ההכרה בהם לראשונה תהיה גבוהה יותר ביחס למצב כיום. בהקשר זה חשוב לציין כי יישום מודל הפסדי האשראי החזויים צפוי להגדיל באופן משמעותי את ההפרשה לירידת ערך של מוסדות פיננסיים בכלל וחברות הביטוח בפרט שכן הן בעלות נכסים פיננסיים רבים בעלי משך חיים ממוצע ארוך אשר חלקם ללא בטחונות. **משמעות האמור לעיל הינה כי יישום מודל הפסדי האשראי החזויים על ידי החברה החל מיום 1 בינואר 2018 יוביל לפגיעה משמעותית בהשוואתיות ובהתייחסות משקיעים ואחרים לדוחות החברה ביחס לחברות הביטוח האחרות אשר יישמו את גישת הדחייה.**

- על פי מודל הפסדי האשראי החזויים, כאשר חלה הידרדרות משמעותית בסיכון האשראי של נכס פיננסי יש להכיר בהפסדי אשראי חזויים לאורך כל חיי המכשיר חלף הכרה בהפסדי אשראי חזויים לתקופת 12 חודש. במועד זה ההפרשה לירידת ערך צפויה לגדול באופן משמעותי. המשמעות של דרישה זו היא שהחברה תידרש לעקוב אחר סיכון האשראי של הנכס הפיננסי החל ממועד ההכרה בו על מנת לקבוע אם חלה הידרדרות משמעותית בסיכון האשראי. למותר לציין שזוהי דרישה שלא קיימת כיום תחת IAS 39 ולכן תחייב את החברה "לייצר" מידע חדש, תהליכים חדשים, בקורות חדשות ולהפעיל שיקול דעת רב. בהקשר זה נציין כי פירמת ראיית החשבון EY ערכה סקר בקרב 36 בנקים גדולים באירופה, קנדה ואוסטרליה בקשר ליישום IFRS 9. הסקר מתייחס בין היתר

למתודולוגיות שהבנקים מתכוונים ליישם בכל הקשור לקביעה אם התרחשה עלייה משמעותית בסיכון האשראי של הנכס הפיננסי וממחיש את שיקול הדעת שיש להפעיל בנושא. בהתאם לסקר נראה כי לצורך כך רוב הבנקים יתבססו על מבחנים כמותיים כגון ההסתברות לאירוע כשל (PD) לאורך החיים החזוי של הנכס הפיננסי ו/או ההסתברות לאירוע כשל לתקופת 12 חודש (במידה שיצליחו להראות שההסתברות לאירוע כשל בתקופת 12 חודש אינה "מפספסת" עלייה משמעותית בסיכון האשראי בתקופה שמעבר ל-12 חודשים) וכן מבחנים איכותיים כגון דירוגי אשראי, רשימת חובות בעייתיים, פיגור בתשלום וכיו"ב. עם זאת, ניתן להבין מהסקר, כי כל בנק יישם תהליך לבחירת המתודולוגיה המתאימה לו (אשר עומדת בהוראות התקן כמובן) ואין בהכרח אחידות בין הבנקים השונים. נקודה נוספת שנשארת פתוחה לשיקול דעת בנושא זה היא הקביעה מהי עלייה משמעותית בסיכון האשראי. התקן ברור כי העלייה צריכה להיות משמעותית באופן יחסי לסיכון האשראי במועד ההכרה לראשונה אך נראה כי הסף שיקבע נתון לשיקול דעת.

- מודל הפסדי האשראי החזויים הוא יותר צופה פני עתיד מאשר IAS 39 מכיוון שהוא דורש להתחשב גם בתחזיות של תנאים כלכליים עתידיים בקביעה אם הייתה עלייה משמעותית בסיכון אשראי וכן במדידת הפסדי האשראי החזויים. המשמעות של דרישה זו היא שהחברה תידרש להפעיל שיקול דעת רב באומדן ההסתברות להתרחשות אירועים מקרו כלכליים עתידיים ובאומדן השפעת אירועים אלה על ההפסדים החזויים. כמו כן בדיון שנערך ב-ITG בחודש דצמבר 2015 הובהר כי מכיוון שהפסדי האשראי החזויים צריכים לשקף סכום משוקלל הסתברות במקרים רבים לא יהיה זה נאות להתחשב רק בתרחיש העתידי הסביר ביותר אלא יידרש לשקלל את ההסתברות של מספר תרחישים.
- לצורך יישום מודל הפסדי האשראי החזויים תידרש החברה לבצע התאמות למערכות המידע שלה וזאת בעלות משמעותית [GK4].
- לאור העובדה שההתחייבויות הביטוחיות תחת IFRS 17 ישקפו היוון באמצעות שיעורי ריבית שוק שוטפים ייתכן והחברה תוכל ליעד את נכסיה העומדים כנגד ההתחייבויות הביטוחיות ונמדדים בעלות מופחתת או שווי הוגן דרך רווח כולל אחר לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח או הפסד לצורך ביטול או הפחתה משמעותית של חוסר הקבלה חשבונאית במועד היישום לראשונה של IFRS 17.⁹ במקרה כזה, ההשקעה של החברה בהתאמת מערכות מידע, פיתוח מתודולוגיות עבודה, הטמעת בקורות וכיוצא בטרד ברובה לטמיון.

להלן ציטוט של קטע רלוונטי מתוך הדיון שנערך ב-IASB ביולי 2015 בו מוסבר האמור לעיל כחלק מההשלכות האפשריות של יישום IFRS 9 עובר ליישום IFRS 17¹⁰:

11"IFRS 9 requires some assets to be classified as amortized cost or FVOCI based on the contractual cash flow characteristics and the business model assessment. Some entities note that they expect to invoke the fair value option for these assets on initial application of the new insurance contracts Standard¹. This is because the application of that Standard will create an

⁹ הוראות המעבר של IFRS 17 צפויות לאפשר למבטחים ליעד נכסים פיננסיים לקבוצת השווי ההוגן דרך רווח או הפסד לאחר מועד ההכרה לראשונה על מנת לבטל או להפחית באופן משמעותי חוסר הקבלה חשבונאית

¹⁰ יצוין כי מדובר בהשלכה אפשרית של יישום IFRS 9 אשר סגל ה- IASB טרם בחן באופן מלא

¹¹IASB Agenda ref 2A pages 4-5, paragraph 8 (July 2015)

accounting mismatch in profit or loss between the cost measure of financial assets and the current measure of the insurance contract liabilities. However, when those assets are used to back insurance contracts measured at cost under IFRS 4, there is no accounting mismatch and therefore the entity would not be able to invoke the fair value option for such assets when IFRS 9 is initially applied unless the entity changes its accounting policy for insurance contracts liabilities under IFRS 4 to reflect current interest rates. Accordingly, without such a change in accounting policy, such entities would incur the costs of building a system to apply the impairment requirements for the period when IFRS 9 is applied in conjunction with IFRS 4. However, these systems would no longer be required when the new insurance contracts Standard is applied".

4. פניה לפירמה הבינלאומית של משרד רואי החשבון EY

ממידע שנמסר לנו על ידי רואי החשבון של החברה, משרד קוסט פורר גבאי את קסירר – EY, לא בוצעה כל פנייה לפירמה הגלובלית בנושא.

הצהרות החברה

א. החברה מתחייבת להודיע מראש לרשות ניירות ערך, על אימוץ עמדה השונה מזו שתבוא לידי ביטוי בתשובת סגל רשות ניירות ערך לפנייה זו.

החברה מודעת לכך שפניית החברה ותשובת סגל הרשות עשויים להתפרסם בנוסחם המלא באתר רשות ניירות ערך.
אנו עומדים לרשותכם למתן הסברים נוספים, ככל שיידרשו.

ב. כל האמור בפניה זו ובפנייתנו מיום 26, בינואר, 2017 הינם על דעת רואי החשבון המבקרים של החברה, EY קוסט, פורר, גבאי את קסירר.

בכבוד רב,

הפניקס אחזקות בע"מ

העתקים :
קוסט, פורר, גבאי את קסירר, רו"ח
חברת אקסלנס השקעות בע"מ
ד"ר משה ברקת